

אשכולות

הסילון השבועי של תלמידי "ישיבת ישיבת" כפר ביבנה

זכרון כאמטרטגיה, זכרון כ"ספין", זכרון העולה וציץ

זכרון תמידי ואמיתי — הרב עדי יהודה נוסבאום שליט"א

פרשת "ויגש"

ו' בטבת ה'תשס"ז

גיליון מס' 44 (שנה שניה)

זמני השבת

ער"ש: 16:16
מוצ"ש: 17:18

זמני השבוע

(מסבת ויגש יום ו)
(ע"פ אופק תל-אביב)

5.01-4.57	עלות השחר
5.43-5.40	זמן ציצית ותפילין
6.37-6.33	הנץ החמה(מישור)
8.20-8.17	סו"ז ק"ש מג"א
9.07-9.04	סו"ז ק"ש גר"א
9.58-9.55	סו"ז תפלה
11.39-11.36	חצות היום
12.04-12.01	מנחה גדולה
16.41-16.39	שקיעת החמה

הדף היומי: כתובות קה-קיא

דיני השבוע ומנהגיו

ההפטרות: "ואתה בן אדם קח לך עץ אחד" (יחזקאל לו; טו).

יום ד', צום עשרה בטבת:
התחלת הצום: 5.00
גמר הצום: 17.08

בשחרית הש"ץ אומר "עננו" בין ברכת "גואל" ל"רפאנו", וחותר. אם שכח ואמר את ה' של ברכת "רפאנו", יאמר ב"שמע קולנו", ואם שכח גם שם, לא חוזר.

לאחר חזרת הש"ץ אומרים סליחות, "אבינו מלכנו" ותחנון. קוראים לשלושה בפרשת "כי תשא" – "ויחל משה", ומסיימים כרגיל.

מי שלא צם לא עולה לתורה.

במנחה אומרים "אשרי", חצי קדיש, וקוראים לשלושה בפרשת "כי תשא" – "ויחל משה". לאחר הקריאה מפטירים "דרשו ה' בהמצאו" (ישעיה נ"ה) ומסיים בברכת "מגן דוד". מכניסים את ספר התורה ומתפללים ש"ע.

היחיד מזכיר "עננו" בלחש ב"שמע קולנו", ואם שכח אומרו ב"אלקי נצור". שכח גם שם, לא חוזר, והש"ץ אומרו כמו בשחרית.

ברכת כהנים כנהוג. לאחר חזרת הש"ץ אומרים "אבינו מלכנו" ותחנון, ומסיימים כרגיל.

א ת פתיחת דבריו של יהודה לפני יוסף: "בי אדני, ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה" (בראשית מ"ד, יט) בו מדגיש יהודה את שפלותו בהצגת עצמו כעבד (פעמיים), ומנגד מרומם את יוסף המוזכר כאדון (פעמיים) וכשווה לפרעה, מקשר המדרש לאסטרטגיה של השגת המטרה, ודורש על כך את דברי שלמה במשלי (ו', א-ג): "בני, אם ערבת לרעך... נוקשת באמרי פיך" ובלשונו, אם לקחת על עצמך ערבון לחבר, והנה נלכדת ונפלת בפה – מה תעשה? "עשה זאת, אפוא, בני והנצל, כי באת בכף רעך, לך התרפס ורהב רעך". ומפרש המצודות שם: "התרפס – היה לו למרמס הרגל, רצונו לומר הכנע עצמך לפניו". המדרש מתרגם זאת לערבנו של יהודה: "אנכי אערבנו מידי תבקשנו אם לא הביאותיו אליך...". (שם מ"ג, ט). עשה זאת אפוא בני והנצל לך – הדבק בעפר רגליו וקבל מלכותו ואדנותו. (מדרש רבה צ"ג, א). אסטרטגית ההתרפסות מזכירה לנו במקצת את שיטת אביו של יהודה – יעקב, אשר נוהג בשיטה דומה להרגיע את אחיו עשו אשר מתקדם לעברו עם ארבע מאות איש. יעקב מבקש לשלוח מנחה לאחיו ובפי השלוחים המסר: "לעבדך יעקב מנחה היא שלוחה לאדוני לעשו".

אולם, כאן ישנו שינוי. שלא כיעקב אשר איננו מזכיר נקודות משבר מהעבר, כיצד קנה מאחיו את הבכורה ומדוע לקח את ברכתיו, בהבנה שזה מסוכן מדאי בבחינת "אל תעירו ואל תעוררו" – יש דברים שעדיף לא להזכיר. יהודה, כן חוזר על העבר. יהודה חוזר ומזכיר נקודות מהעבר הקרוב, עד אשר ניתן להבין בטעות כאילו הוא מזלזל ביזכרונו של יוסף. האמנם זקוק יוסף לתזכורות אלו? האין פוגעת בו התזכורות? רש"י ההולך בעקבות המדרש, שאל את עצמו שאלה זו, וכפי שכותב בשפתי חכמים: "דקשה לרש"י למה אמר לו היאך דיבר יוסף – וכי לא ידע יוסף מה שדיבר?" ומתרחץ רש"י על כך, כי רצה לרמוז ליוסף שמתחילה כבר בא בעלילה. יש כאן שימוש בתזכורת המגויסת לטקטיקת שכנוע. תזכורת הבאה להראות תמונה כללית לאורך זמן, המביעה האשמה גדולה אך ברמז בלבד – הכל עלילה! פרשנים אחרים, אשר התמודדו גם הם בדבר תזכורת תמונה זו, הדגישו את הפלא הנוסף בכך שיהודה מזכיר דברים שלכאורה לא היו: "אדני שאל את עבדו היש לכם אב או אח" (מ"ד, יט). ומתמה על כך בעל החזקוני: "לא מצינו ששאל זה? ותירוצו: "אלא יש לומר ששאל להם", זאת אומרת – הוא אכן שאל, והתורה פשוט סיפרה על כך, אלא רמזה בדברי האחים ליעקב: "שאול שאל האיש לנו ולמולדתנו" (מ"ג, ז). טעמים נוספים הוזכרו בפרשנים להעלאת זיכרונות מהעבר הכל כך קרוב: "אתה גרמת לנו להביאו הנה – וחולין הוא לך לעכבו" (רשב"ם). "תחנונים להעיר רחמים... וזה עניין הסיפור, אמר לו, אנחנו באונס הגדנו באחינו זה מפני שאלת אדני" (רמב"ן). כך או כך יש כאן תזכורת הבאה לצורך העברת מסרים סמויים, תוך כדי הזכרת הדברים, שהיו, או אולי, שלא.

ישנה גם תזכורת כזו, שהכל זוכרים לדבר עליה, כי פשוט הכל מדברים, בבחינת: קנה עיתון פלוני – כי הכל מדברים עליו... זהו זיכרון כפועל יוצא של כותרת בתקשורת. גם את זאת מצינו בפרשתנו. את התמונה המרגשת של התודעות יוסף לאחיו הכוללת: בכי, מאורעות מהעבר במבט סלחני ואופטימי, הצעות לעתיד ונשיקות. כל אלו יוצרים הד גדול במצרים, אשר ודאי ידעו כל העת, את עברו ה"מפוקפק" של יוסף, ועתה הכל הוצג אחרת, וידעותיהם מן העבר קיבלו תפנית: "וישמעו מצרים, וישמעו בית פרעה" (מ"ה, ב) – "והקול נשמע בית פרעה" (מ"ה, טז). זהו קול גדול, תזכורת חוזרת בתמונה חדשה על העבר, אך תזכורת רגעית וזמנית. תיכף, והקול יחלוף. זיכרון מחודש שבא בבום גדול, אך עתיד תוך ימים להישכח מזכרונותיהם של המצרים. זהו סוג של "זיכרון ספני" – סיפורים מהעבר בתגליות חדשות העולה לבקרים בתקשורת, כספינים גדולים ובצורה מרעושה. בדרך כלל בצורה ובזמן לא מקריים, מסיבות השמורות במערכת, ולאחר ימים מתפוגגים כלא היו. זהו הד תקשורתי קצר וחולף – לא זיכרון אמיתי!

המשך בעמוד הבא...

המקרה: ראובן שאל רכב משמעון. ראובן יצא לשיט ומפתחות הרכב נפלו מכיסו לאגס. הוא התקשר לשמעון שישלח לו את המפתחות החלופיים (מפתח, אזעקה ואימוביליזר) ואז התברר כי לשמעון יש רק מפתח נוסף, אך לא את שאר הדברים. כדי לתקן את הרכב, היו צריכים להחליף את האזעקה ואת האימוביליזר. ראובן טוען, כי לא ידע שאין לשמעון ערכה כפולה, ועל כן ישלם רק את מחיר המפתחות שאיבד, ואילו שמעון טוען כי לא היה מוטל עליו לומר זאת לראובן, ועל כן על ראובן להחזיר לו את הרכב על כל מערכתיו במצב שמיש. עם מי הדין?

תשובה: לא נדון כאן בשאלות מהותיות כמו הקשר בין המפתח לאזעקה, האם יש כאן גרמא בעלמא, או שמא השומר חייב גם בגרמא. נצטמצם כאן לשאלה אחת – האם על המשאיל היתה מוטלת חובה להודיע לשואל כי אין לו ערכה כפולה, או שמא החובה לברר מוטלת דווקא על השואל, ואין על המשאיל חובה להודיע לו דבר?

א. הסוגיה בסוף פרק הכונס:

הגמ' בב"ק (דף סב) אומרת: "אמר רבא הנותן דינר זהב לאשה ואמר לה הזהרי בו של כסף הוא הזיקתו משלמת דינר זהב משום דאמר לה מאי הוה ליד גביה דאזקתיה פשעה בו משלמת של כסף דאמרה ליה נטירותא דכספא קבילי עלי נטירותא דדהבא לא קבילי עלי".

ועלינו לברר: מה ההבדל בין מזיק לבין פושע בשמירה?

הקצוה"ח (סי' רצא ס"ק ד) וז"ל: "לכן נראה, ... משום דכל השומרין לא נתחייבו בעל כרחם, אלא משום דהתורה ירדה לסוף דעתם דברצונם מקבלים עליהם... ומשום הכי, כל שלא קיבל עליו השומר דין שמירה אינו מתחייב... ובהזרה בו של כסף הוא. לא קיבל עליו יותר משמירת כסף. אבל ... במזיק ... התורה חייבתו, ולא מצי למימר לא ידעתי שהיה שם יותר, כיוון דממילא רחמנא חייביה".

כלומר, השומר מתחייב מרצונו, וממילא מתחייב על מה שקיבל בלבד. ואילו המזיק מחייבתו התורה, ואין הדבר תלוי בדעתו כלל. מכיוון ששואל הוא כשומר (ועיין שם בנתיבות ס"ק י, מה הדין בשואל שנשתמש לאחר שנודע לו שהחפץ שווה יותר ממה שחשב, ואכמ"ל) עלינו לדעת, מה דעתו של השומר במקרה שלא אמרו לו דבר?

ב. המרדכי ומחלוקת הפוסקים בדבריו:

הגהות מרדכי (הכונס) מביא מקרה: "ראובן שאל סיף (=חרב) משמעון שהיה לו במשכון מעכו"ם ושואל ממנו ממון הרבה בעד הסיף שאבדו. והשואל לא ידע שהיה סיף יקר מצי אמר נטירותא דסיף יקר לא קבילית עלי", ואם כן גם בנדון דידן רואים, שכל עוד שאין קבלה מפורשת, קבלת השמירה היא על דעת השווי הרגיל של חפץ דומה.

אך המהרש"ל (יש"ש סוף הכונס ס' לד) משיג על המרדכי בזה: "ובאמת שצע"ג. בשלמא גבי דינר המפקיד גופיה פשע שאמר לו של כסף... אבל מה שאדם מפקיד גבי חבירו... פשיטא דמקבל עליה כל שוויו בין רב בין מעט...". הקצוה"ח (שם) מסכים לסברה זו.

הש"ך (סי' ע"ב ס"ק מ) חולק על המהרש"ל, וסובר, שתמיד יש חובת הודעה על המפקיד. וכל שלא הודיע הרי לא קיבל הנפקד חובות שמירה אלא על ערך רגיל ולא על ערך מוגדל של החפץ.

אם כן לענייננו, הרי הדבר לכאורה שנוי במחלוקת המהרש"ל והש"ך – לש"ך השומר פטור, ולמהרש"ל חייב.

ג. הבדל מהותי או הבדל במחיר:

אלא שניתן לומר, שכל המחלוקת בין המהרש"ל לש"ך היא במקרה שאין הבדל מהותי בין התביעות, אלא הבדל של מחיר. אבל כאשר ההבדל נובע משינוי מהותי אין הדין כך. למשל: אם הסיף עשוי ממתכת שונה מהרגיל, שלא הבחין בה השואל, מסתבר שגם המהרש"ל יודה שהדין עם השואל, שהרי חוזרת כאן סברת הקצוה"ח שאין כאן קבלה על השינוי.

כך גם לכאורה המצב אצלנו. ההבדל בעלות התיקון לא נובע ממחיר אחר של המפתח, אלא מכך שהמשאיל לא החזיק בערכה כפולה, דבר שלא תואם את הנוהג המקובל על רוב העולם. במצב זה נראה שגם המהרש"ל יודה לש"ך, שהשואל פטור אם לא הודיע לו המשאיל.

המשך מעמוד ראשון:

כנגד זה מציגה התורה ברמז מהו זיכרון אמיתי. זיכרון שלא חולף, ומצוי כל העת, ומקורו מסיבות טהורות, אמיתיות ונקיות. זהו הזיכרון של יעקב ושל בנימין. שלא כמותם, גם האחים נזכרים במכירת יוסף, ובהתאכזרותם אליו, אך זיכרון זה עולה רק בעקבות הצרה שאליה נקלעו, אשר רומזת ומזכירה להם, כאותות אזוהרה, את מעשיהם מן העבר. כך, לאחר שלושת ימי המאסר המתוארים בפרשה הקודמת, ולאחר שמחליט יוסף לאסור רק את אחד מהאחים (שמעון) ולשלוח את האחרים, מגיבים האחים בבידור פנימי נוקב: "זי אמרו איש אל אחיו, אבל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו" (מ"ב, כא). ובלשון המדרש: "שהיו מפשפשים בעצמם (כחשבון נפש) למה ארע להם תפיסת מצרים, ולא מצאו אלא זה בלבד..." (במדב"ר י"ג, יז). זהו זיכרון נקודתי, העולה בעקבות מאורע, ויכול להעלם במהרה אם תופיע ישועת. לעומת זאת, יעקב, שלא כבניו, זוכר את יוסף ומסרב לשכוח. "ויקומו כל בניו וכל בנותיו לנחמו – וימאן להתנחם" (ל"ז, לה). חוסר נחמה זו, מעידה על פי המדרש שליעקב אין יכולת לשכוח כי עוד יוסף חי – "אין אדם מקבל תנחומים על החי", ויעקב אף נזהר בלשונו כאשר מציג את מצבו הקשה בעקבות מאסרו של שמעון: "אותי שיכלתם, יוסף – איננו ושמעון – איננו" מבחינת יעקב, יוסף רק איננו כשמעון, הוא פשוט לא איתו – אך לא נשכח מזכרונו! (גם האחים טוענים לפני יוסף "האחד איננו", אך הם אחרי הכל יודעים את האמת...).

אולם, עולה על הכל זכרונו החי והנושם של בנימין, בדמות בני אדם חיים, אשר שמותם לא נותנים לזיכרון לשכח. בהסבר שמותיהם של בני בנימין המוצגים בפרשתנו: "ובני בנימין בלע ובכר ואשבל גרא ונעמן אחי וראש מופים וחופים וארד" (מ"ו, כא) עולה זיכרון תמידי: בלע – שנבלע בין האומות, בכר – שבכור היה לאמו, אשבל – ששבאו אל, נעמן – שנעים היה ביותר, אחי – שהיה אחי, וראש – שהיה לי לראש, מופים – שהיה יפה, וחופים – שלא ראיתיו בחופתי ולא ראני בחופתי, וארד – שנעשיתי לו כארוד (ערוד), לא חפתי ולא סרקתי (על פי סוטה לו, תנחומא ישו, ומדרש הגדול). אין כאן זיכרון בעקבות מאורע, אין כאן זיכרון אסטרגי לצורך מטרות, אלא זיכרון אמיתי וטהור – זיכרון של אח אהוב שנעלם, ולא ידוע אם יחזור. זיכרון שאינו חולף. זהו גם זיכרון הדרוש מאיתנו בעניין חורבן בית המקדש. חכמינו הורו על מעשים תמידיים כדי שזכור ולא נשכח – בית המקדש נחרב – צריך לקום עוד בזמננו! זהו זיכרון שלא יכול להישכח מהלב, על בית שאבד מאיתנו – ויבנה, בזכות מעשים טובים ותשובה, במהרה! (ועל זכרון חי להתנתקות חשבתם...)

- כדי להאכיל ילדים קטנים מותר לקלף פירות וירקות של שמיטה שאינם יכולים לאכלם עם קליפתם אע"פ שאין הדרך לקלף פירות אלו לגדולים.

ביעור פירות שביעית

הקדמה

פירות שביעית אין אוכלים מהם אלא כל זמן שאותו המין מצוי בשדה שנאמר ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול (ויקרא כה'ז') ודרשו חז"ל – (תורת כוהנים) כל זמן שחיה אוכלת ממין זה מן השדה, אתה אוכל ממה שבבית כלה לחיה מן השדה חייב לבער אותו המין מן הבית והוא ביעור פירות של שביעית (רמב"ם). מכאן למדנו שמי שברשותו גידולי קרקע הקדושים בקדושת שביעית, בהגיע זמן הביעור חייב לבערם.

הטעם לביעור פירות שביעית

כתב החזון איש (ליקוטים): "אין מצוה זו מטעם רחמנות על החיה אלא להראות שאין אנו בעלים בשנה זו ופירות שביעית צריכים להיות לכולם בשווה ואם אין לחיה לא נאכל גם אנחנו".

ומניח הקליפה בכלי עד שיתעפש ויפסל מאכילת אדם ואז מותר להשליכם ואם עדיין ראויה לבהמה נראה שאם רוב בני אדם מייחדים אותם לבהמה עדין קדשי בקדושת שביעית ואם רוב בני אדם אין מייחדים אותם לבהמה פקעה קדושתה".

להלכה

פסק המשפטי ארץ (פרק כב):

- מותר לקלף פירות וירקות של שביעית שהדרך לקלפם כגון תפוחי עץ, גזר ומלפפון, אע"פ שאפשר לאכלם עם קליפתם אך אין לקלף קליפה עבה יותר מאשר הדרך בשאר השנים.
- אין לקלף פירות וירקות שאין הדרך לקלפם כגון עגבניה, משמש ושיזף, אמנם מותר להסיר קליפתם עם חתיכה עבה מאד מבשר הפרי כך שהקליפה אינה נהפכת לפסולת אלא ראויה כדון לאכילה עם חתיכת הפרי הצמודה לה. (והרי זה כמו לחתוך חצי פרי ולאכול רק חציו שמוותר, שכל גרם הפסד שבא מכח אכילת פירות שביעית, מותר – הרב אלישיב שליט"א).

מצינו בירושלמי תרומות פרק יא ה"ד: "ומקנב בירק כל שהוא רוצה". פסק הרמב"ם (הלכות תרומות פרק יא): "עוקצי תאנים וגרוגרות והכליסים והחרובין ומיעי אבטיח וקליפי אבטיח ואתרוג ומלפפון אע"פ שאין בהן אוכל וקניבת ירק שמשליכין בעלי בתים הרי אלו אסורים לזרים, אבל קניבת ירק שמקנבים הגננין מותרת לזרים, קליפי פולין ושומשמין אם יש בהן אוכל אסורין אין בהן אוכל מותרין. (בקליפות פירות יש קדושת תרומה)".

והוסיף הרמב"ם (הל' שמיטה ויובל פ"ה ה"ב): "לאכילה ולשתייה כיצד, לאכול דבר שדרכו לאכול, ולשתות דבר שדרכו לשתות, כדן תרומה ומעשר שני. (דן פירות שביעית שווה לדן תרומה)".

וכתב החזון איש (סימן יד ס"ק י): "נראה דמותר לקלוף פירות שביעית אף בפירי שאפשר לאכול עם הקליפה כמו תפוחים וכיוצא" וכדאמר בירושלמי בתרומה. ומקנב בירק כל שהוא רוצה. ונראה דהוא הדין בשביעית. מיהו הקליפה שקילף קדוש עדיין בקדושת שביעית שהרי יש בה אוכל כמו שכתב הרמב"ם (ואף בלא אוכל פעמים שהקליפה אוכל).

אי אמירת תחנון בחודש תשרי, וביארציט של רב גדול

נוהגים שאין אומרים תחנון כגון ט"ז באב, ט"ז בשבט, ר"ח חנוכה ופורים אין אומרים תחנון גם במנחה שלפניהם. (מ"ב ס' קלא ס"ק לב)

ע"ש שאמרו (מו"ק כז): "מאימתי זוקפים (האבלים) את המיטות בערב שבת? מן המנחה ולמעלה", מכאן שימי שמחה ומועד מתחילים במנחה שלפניהם. (באור הגר"א שם)

יש מנהג בחוגי החסידים שאין אומרים תחנון ביום השנה של צדיק. (ילק"מ עמ' 135, משמרת שלום ס' יב ס"ד)

המנהג השתרבב מל"ג בעומר שאין אומרים בו תחנון, והטעם לפי דעה אחת משום שביום זה חל יום ההילולא של רשב"י, וע"ש שרש"י כתב ביבמות קכב. ד"ה תלתא ריגלי: "ובתשובות הגאונים מצאתי כל הנך ריגלי דאמוראי, היינו יום שמת בו אדם גדול קובעים אותו לכבודו, ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבצים תלמידי חכמים מכל סביביו ובאים על קברו עם שאר העם להושיב ישיבה שם", ומכיוון שיום זה נקרא בגמרא "רגל" לכן אין אומרים בו תחנון. (מ"ש שם)

יש נוהגים שאין אומרים תחנון בימים שבין שמחת תורה לבין ב' במרחשוון. (שערי כנסת הגדולה ס' קלא אות יב)

1. לפי שיצא רוב החודש בקדושה – שני ימים של רה"ש, יוה"כ וארבעה ימים בין יוה"כ לסוכות, ותשעה ימי החג הרי ט"ז, וכיון שיצא רובו בקדושה אין אומרים תחנון ונפילת אפיים אף אחרי סוכות, ואף לבני א"י שאין עושים אלא ט"ו, שכיון שמחצה הוא חשוב כרובו. (שם)

2. "מפני שהוא חודש השביעי שהוא מושבע במצוות: שופר, תשובה, סוכה, לולב, ערבה, נסוד המים. ואע"ג שבימים שבין רה"ש ליוה"כ נופלים על פניהם, אלו ימי סליחה וכפרה. (שם)

3. "שזה החודש הוא זמן רוב שמחתנו ונבחר בו יום סליחתנו, ויש בו ד' מועדים: ר"ה, יוה"כ, סוכות ושמיני עצרת, והוא חודש השביעי, והשביעי לעולם משובח, ונשלם בו עבודת בהמ"ק בימי שלמה המלך ע"ה, והוא נקרא ירח האיתנים, ותחילתו יסורים סופו שלווה, ומפני אלו העניינים ראוי לשמוח בו ושלא להתענות בו ושלא להראות שום צער וצרה ברבים". (סדה"י עמ' רלג)

מזל טוב
ליוחנן קפקא (ו') לנשואיו
לנתנאל וייס (ד') לארוסיו

"וַיִּגַשׁ אֵלָיו יְהוָה" (מד/יח')

המעמים על פסוק זה הם- קדמא ואזלא, רביעי, זרקא, מונח סגול. ואמרו חז"ל, שיהודה קיבל על עצמו, שאם לא יהויר את יוסף, "והטאתי לאבי כל היום", היינו, לעולם הבא.

וזהו הרמז - מדוע קדם והלך יהודה, הרביעי בכנים, ולא ראובן, משום שראובן זרק עצמו מלהיות מונח עם עם סגולה.

"לְכַלְכֶּם זָתָן לְאִישׁ זֻלְפוֹת שְׂמֹלֹת וּלְבַיְמִין זָתָן שְׂלֵשׁ
מֵאוֹת כֶּסֶף וְזֹמֵשׁ זֻלְפוֹת שְׂמֹלֹת" (מה/כב')

ושאלו במגילה מ"ז, "אפשר דבר שנצטער בו אותו צדיק ישל ב? אלא רמז רמז לו, שעתיד אחד מבנין לצאת, מלפני המלך בחמישה לבושי מלכות. ובכן האם מותר בגלל רמז להטיל קנאה בין האחים?! אלא אמר הגר"א, אפשר שהליפות בנימין היו שוות להליפה אחת של האחים ואין קנאה, ועל כן הליפות האחים מלא והליפות בנימין חסר, אלא שאלו מדוע עשה כן, וכתוב, שרמז רמז לו וכו'.

"אֲנֹכִי אֶרֶד עִמָּךְ בְּצִרְיָמָה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עִלָּה" (מו/ד')

כתב הבית הלוי, שזו ההבטחה הגדולה שבכל ההבטחות, שכשעם ישראל בגלות, גם השכינה בגלות, ואי אפשר לשכינה להתרומם אלא אם כן ישראל יחד עמה. וזו הבטחה גדולה שישאל לא יישארו לעולם בגלות, כי ודאי יש קץ לגלות השכינה.

מזה הפטרה: "קִזּוּ לָךְ עֵץ אֲזוּד וְכָתַב עָלָיו לִיהוָה וְכוּ'
וּלְקִזּוּ עֵץ אֲזוּד וְכָתוּב עָלָיו לְיוֹסֵף וְכוּ' וְקָרַב אֲתֶם אֲזוּד
אֶל אֲזוּד" (יחזקאל לז/טז-יז)

ולמה לא יכתוב אותם מיד על עץ אחד? להורות, שאף ששני השבטים חלוקים במידותיהם, בכל זאת יכולים להתאחד.

השאלה השבונית

הרב בן ציון אלגזי שליט"א

הדלקת נרות בכמה פתחים

בשול"ע י"ד ס' כח סכ"א נפסק שמי שאין לו עפר לא ישחט, וקשה, הרי המג"א הביא באו"ח ס' ג' שמותר ללבוש בשבת בגד של ארבע כנפות בלא ציצית, שאין איסור ללבוש בגד בלי ציצית, אלא שכיון שלבשו הוא חייב להטיל בו ציצית, וכיון שבשבת אסור להטיל ציצית, הוא פטור מטעם "אונס רחמנא פטריה", וא"כ גם כשאין לו עפר לכיסוי הדם, נאמר ג"כ שהוא אנוס שאין איסור שחיטה בלא כיסוי, אלא כיון ששחט חייב לכסות, וא"כ נתיר לו לשחוט בלא כיסוי?

התשובה תפורסם בע"ה בגיליון הבא

התשובה לשבוע שעבר: שאלנו למה קטן שיש לו בית בפני עצמו ידליק את נרות ההידור, ואילו כשמדליק כחלק מבני הבית מדליק רק נר אחד שהוא עיקר המצוה. ונראה לומר, שאם אין לקטן בית בפני עצמו, לא רק שאין לו עניין להדר, אין לו עניין להדליק כלל, וההידור הוא עצם זה שמדליק, לכן לא צריך להוסיף כמהדרין מן המהדרין, משא"כ כשיש לו בית בפני עצמו שיש לו עניין להדליק, ועל זה חלה מצות חינוך, מורה המג"א שישונוך גם להידור, וכמו שבגדול מצוותו "מוסיף והולך" כך גם בקטן.

הרב קלמן בר שליט"א

צדיקים במיתתם קרויים זזיים

האדמו"ר הראשון מאייזבצה בעל "מי השילוח" נלב"ע ב' בטבת ה'תרי"ד

בפעם הראשונה לרבו הקדוש מורנו רבי שמחה בונים, הכין לבבו ונפשו, כי יהיה ראוי ומוכשר לקבל תורת אמת ולמד כל ספרי הקבלה אשר היו בבית המדרש, על שהיו שגורים כולם בפיו".

מספרים כי רבו, רבי שמחה בונים, אמר עליו שהוא כמי השילוח ההולכים לאט לאט אבל חופרים עמוק עמוק, לכן קרא לספרו בשם "מי השילוח".

אף שירש כסף רב ונחלה, פיזר כל כספו לצדקה ומורגל היה בפיו: "כיצד יכול אדם לאכול בשעה שאחרים רעבים? מאכלה כזאת אפשר להחנק...".

לאחר פטירת הרבי מפשיסחא, נהרו רבים אחרי רבי מנחם מנדל לטומשוב, שם החלה מנהיגותו החסידית להתגלות ולקבל הסכמה של רבים מגדולי החסידות. דרכו בקודש היתה שונה מדרכו של הרבי מקוצק, ואכן, בשנת ת"ר יצא רבי מרדכי יוסף את קוצק ועבר לאייזבצה, שהפכה להיות המרכז של החסידות החדשה. בשנים אלו רבו סיפורי המופת שבהם עזר הרבי לחסידיו הרבים, ורצון יראיו יעשה. ביום השביעי לחודש טבת בשנת תרי"ד, נסתלק האדמו"ר לשמי רום. באייזבצה מצא את מנוחתו, ואילו בנו, האדמו"ר רבי יעקב, המשיד לנהל את בית מדרשו. זכותו תגן עליו.

גישה אחת עם האדמו"ר מאייזבצה, הספיקה לו לרבי צדוק הכהן מלובלין, מגאוני הדור ו"מתנגד" מובהק, כדי להחליט להדבק ברבו החדש ולהפוך להיות אחד מאישי המופת של החסידות. לימים יאמר רבי צדוק: "הרגשתי שהרבי חותה גחלים על ליבי...". הוא הפך להיות תלמידיו המובהק, והיה אומר שלו היה רבו חי בימי הנביאים, התנאים או הגאונים - היה אחד מהם. נהג היה לדקדק בדברי רבו כבאחד מן הראשונים, עד שחיבר קונטרס שלם על הערת אגב אחת של האדמו"ר בדין שביתת שבת.

בעיר טומאשוב, פלך לובלין, גדל הנער מרדכי יוסף, בבית אמו האלמנה, לאחר שהתייתם מאביו, רבי יעקב. מצבם החומרי היה שפיר, ולא חסר לו מאום. יחד עם זאת, לא היתה בו כל שאיפה להנאה חומרית ואף את סמטאות העיר לא הכיר. נפשו שוטטה בעולמות עליונים ובהגיעו לבגרות, לקחו הדיין המופלג שבעיר, הרה"ג רבי יוסקה, לחתן לבתו. אז גם התיידד והתקרב לחריף אחר מעיירה סמוכה, מנחם מנדל, שהתגלה לימים כרבי מנחם מנדל "הרב מקוצק".

בשנת תקע"ט הגיע לפשיסחא, ושם יצק מים על ידיו של רבו - רבי שמחה בונים מפשיסחא, במשך תשע שנים.

שמץ של מושג על דרכו בקודש מצינו במה שכתב נכדו, רבי גרשון חנוך, "בעל התכלת": "ושמעתי מפיו הקדוש שטרם נסע